

ENERGIILE UNEI VOCAȚII

Activitatea de cunoaștere, ocrotire și punere în valoare a mărturiilor istorice cu aspect monumental apare, considerată în cadrul istoriei culturii românești, legată direct și strâns de mișcarea de renaștere națională și s-a dezvoltat într-o interdependență dialectică cu dezvoltarea de ansamblu a culturii, a studiilor istorice de la noi din țară și mai cu seamă în raport intim și complex cu încercările și căutările culturii noastre de a-și descoperi propria identitate,

de a-și defini specificul în cadrul culturii europene. Plecând de la o bază reală largă, bogată și variată, constituită de înseși monumentele noastre istorice, aflate într-o relație specifică, complexă, cu universul atât de bogat al culturii populare și caracterizate nu atât de dimensiuni neobișnuite și de materiale prețioase cât mai ales de concepția echilibrată și de fondul de sensibilitate și poezie rafinată și viguroasă totodată, activitatea aceasta a atras, încă de timpuriu, personalități de prim ordin ale intelectualității românești. Savanți de înaltă autoritate — Alexandru Odobescu, Nicolae Iorga, Vasile Pârvan, Alexandru Lapedatu, Constantin Daicoviciu —, istorici ai arhitecturii și artei — George Balș, N. Ghica-Budești, George Oprescu, I. D. Ștefănescu, R. Bordenache, Grigore Ionescu —, scriitori, pictori și tehnicieni — Gr. Alexandrescu, Cezar Bolliac, Petru Comarnescu, Nicolae Tonitza, Costin Petrescu, Hrandt Avakian, arhitecții Trajanescu, Ștefan Balș, Horia Teodoru, oameni de artă și oameni de carte au fost atrași mereu de bogăția domeniului și de complexe semnificații intelectuale sau afective ale mărturiilor din piatră sau lemn ale imaginației creatoare a culturii noastre tradiționale. Nu a existat nici o mare cotitură istorică, nici o fază mai însemnată de dezvoltare a societății și culturii românești care să nu-și găsească reprezentanți de seamă și în acest domeniu al grijii, cunoașterii și înțelegerii monumentelor.

De curînd a plecat dintre noi, Vasile Drăguț, al cărui rol de seamă în construirea unei concepții și unei activități noi, privind monumentele și bunurile de cultură corespunzătoare societății și culturii românești de astăzi, este îndeobște cunoscut. Istoric de artă ca formație, încă de tînră activitatea sa a fost legată de monumente, de creația istorică a poporului nostru, un loc special ocupîndu-l în acest cadru arta epocii medievale, fără însă a rămîne departe nici de celelalte epoci sau stiluri. Primii săi pași în domeniul cunoașterii și ocro-

tirii creației trecutului — pe atunci, între 1956 și 1961, lucra în cadrul Direcției Artelor din Ministerul Culturii — au fost tot atîtea afirmări ale unei trăsături pe care vremea și activitățile ulterioare aveau s-o definească drept o adevărată caracteristică a personalității lui Vasile Drăguț — legătura cu terenul, cu monumentele și muzeele, lucrul pe monument și pe opera de artă, opuse comentariului livresc, speculativ. Probabil, tocmai acest contact direct și îndelungat cu monumentele, cu izvoarele de cultură materială — cum se numesc pretențios în limbajul de specialitate — a determinat alte două direcții de gîndire și activitate ale istoricului de artă: preocuparea pentru soarta monumentelor, pentru păstrarea, conservarea și valorificarea lor, pe de o parte, iar pe de alta, interesul pentru ansamblul creației trecute, de la capodopere pînă la cele mai umile lucrări, pentru bogăția și varietatea practică, de necuprins a acestora și de aici, ca o consecință, accesibilitatea pentru domeniul creației populare și pentru realitatea arheologică — ambele prelungiri și complementare ale realității care-l interesa major: *arta veche românească*.

După perioada petrecută în cadrul Direcției artelor din Ministerul Culturii, timp în care a cunoscut rețeaua de instituții, mijloacele de care domeniul patrimoniului cultural dispunea și și-a început îndelungata și bogată activitate de teren, vreme de șapte ani, ca cercetător în Institutul de Istoria Artei, pe atunci sub conducerea profesorului George Oprescu, avea să se bucure de răgazul și de condițiile necesare studiului. În această perioadă, prin numeroase cercetări în teren și prin stăruitoare lecturi se va constitui baza unei documentații științifice, continuu îmbogățite ulterior, și schița principalele direcții de cercetare de mai tîrziu. Începînd cu anul 1968 activitatea lui Vasile Drăguț avea să se desfășoare constant și sistematic, pe două planuri: unul de cercetător și dascăl — din 1964 a devenit conferențiar la Institutul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu” apoi succesiv profesor (1980), rector (1976 și, din nou, 1980), șef de catedră (1984) și director al Institutului de Istoria Artei —, celălalt de conducător și organizator al unor activități de ocrotire și valorificare a patrimoniului cultural — 1968: director al Direcției Muzeelor și Monumentelor din C.S.C.A.; 1971: director al Direcției Monumentelor istorice și de artă; 1975: director al Direcției Patrimoniului Cultural Național (pînă în 1976) și secretar al Comisiei Centrale de Stat a patrimoniului Cultural Național; 1971: membru în conducerea Centrului internațional pentru conservarea și restaurarea monumentelor și din 1984 președinte al Adunării generale a centrului; membru al ICOMOS (din 1968).

Ca profesor și cercetător a deschis numeroase orizonturi noi cercetării atât prin ceea ce a studiat și publicat direct, cît și prin promovarea și încurajarea studiilor altor cercetători mai tineri. În acest sens trebuie amintite cîteva din direcțiile principale ale gîndirii sale de specialist, dintre care multe transpar din articolele

și cărțile publicate, dar altele — din fericire puține — au rămas încă în proiect la data la care o soartă nemiloasă și grăbită l-a secerat în plină activitate și putere creatoare. Între acestea, trebuie amintit proiectul — pe care-l construia metodic în ultima vreme — al unei istorii a artei bizantine centrate pe tradiție balcanică. Una dintre preocupările constante ale lui Vasile Drăguț a fost aceea de a defini rolul jucat de poziția istorico-geografică a creației românești din trecut, situată la interfața dintre marea arie a artei bizantine și zona artei occidentale, în determinarea specificului acesteia. Această preocupare și-a găsit expresia adecvată în cărțile sale despre *Arta gotică în România* și despre *Pictura murală din Transilvania*, dar și în alte manifestări și publicații cum ar fi simpozionul internațional despre Barocul balcanic de la București (1983) și ultima sa carte de mari proporții *Arta românească* (vol. I).

O deosebită atenție a acordat Vasile Drăguț fenomenului de *artă provincială*, văzută sub multiplele ei aspecte de loc de gestație a tendințelor stilistice urmînd să se afirme în sensurile majore — aulice și urbane — ale creației, de izvor de informație istorică, precum și de fenomen cultural complex, putînd informa asupra gustului și înțelegerii estetice ale maselor largi populare. Din această preocupare a rezultat o serie de lucrări realizate mai cu seamă de elevi și colaboratori cum este publicarea manuscrisului cu miniaturi al *Eroto-critului* scris de logofătul Petrarhe (editat de Dr. G. Popescu-Vilcea cu prefață de D. Deligianis) sau, încă sub tipar, *Repertoriul monumentelor medievale de lemn de pe Valea Mureșului* (autor Ioana Cristache-Panait). Dealtfel, preocuparea editării unor repertorii sistematice s-a înscris printre gîndurile de căpetenie ale lui Vasile Drăguț, avînd ca prim rezultat apariția celui dintîi volum al *Repertoriului picturilor murale medievale din România* deși nu a fost străin nici de inițiativa Repertoriului arheologic, după cum a impulsionat și publicarea diferitelor repertorii de gen, apărute în ultima vreme în publicațiile periodice centrale sau ale muzeelor. Un gînd la fel de constant a fost și acela de a publica cît mai grabnic rezultatul cercetărilor de teren. Urmărea sistematic sesiunile anuale de rapoarte ale arheologilor și, la vremea sa, a impulsionat reluarea seriei de *Materiale și cercetări arheologice*, după cum, atît la Direcția patrimoniului cultural național cît și, ulterior, la Institutul de Istoria Artei a organizat sesiuni periodice de comunicări și a vegheat la publicarea acestora în organele periodice ale celor două instituții.

Evantaiul preocupărilor sale a îmbrățișat în egală măsură și lucrările monografice: *Humorul*, *Dobrovățul*, *arta brîncovenească* sau *pictura murală din Moldova* — tot atîtea teme abordate de Vasile Drăguț și în cadrul cărora a adus substanțiale contribuții. Dar tentația monografică s-a extins și asupra creației mai noi, adesea studiul său punînd în lumină creația unui contemporan, așa cum s-a întîmplat, ca să nu cităm decît cea mai recentă lucrare, cu monografia privind opera colegului și prietenului Constantin Blendea.

Nenumăratele contribuții critice, sub variate forme de la monografie și articol critic, pînă la cuvînt de ver-

nisaj sau cronică, privind arta contemporană românească ar putea, ele singure, să constituie obiectul unui studiu de istoriografie specifică, dar ele ne apar subsumate activității de editor și promotor pe care a desfășurat-o ca redactor-șef al revistei „Arta”, pe care s-a străduit s-o transforme dintr-o tribună profesională — rol onorabil dar îngust — într-un for de dezbatere estetică și istorică cu privire la trecutul, prezentul și destinele artei românești.

În sfîrșit, activitatea sa de organizator și conducător i-a oferit prilejul, la întîlnirea cu cea didactică, să contribuie la teoretizarea unui domeniu aplicativ de mare importanță, dar greu accesibil: conservarea și restaurarea bunurilor de cultură, domeniu pe care-l stăpînea ca nimeni altul, adesea spre uimirea practicienilor veterani, deși nu era unul dintre aceștia.

Dealtfel, în cadrul atribuțiilor succesive de cunosător și organizator în domeniul ocrotirii patrimoniului cultural ce i s-au încredințat, nu s-a mulțumit nici o dată să fie un simplu administrator, un dispecer, ci s-a angajat plenar, aducînd întotdeauna în discuție și în acțiune lumina unor motivări raționale, întemeiate pe competența profesională și pe cunoașterea sistematică a monumentelor. A contribuit direct la elaborarea Legii ocrotirii Patrimoniului cultural național precum și la organizarea instituțiilor și activităților decurgînd din acest act normativ. A jucat un rol de mentor și îndrumător luminat în restaurarea cîtorva ansambluri artistice eminente — picturile exterioare de la Humor și Voroneț, lăcașul de la Rîmeți, pictura de la Cozia, castelul de la Lăzarea, cetatea Adakale ș.a. În același cadru a creat, împreună cu colegii săi de specialitate, atît la Direcția Patrimoniului Cultural Național cît și la Institutul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu” prima școală națională de restaurare a picturii murale, cu rezultate cunoscute și apreciate pe plan internațional.

În ultima vreme era preocupat de protecția anti-seismică a monumentelor și muzeelor, proiectînd organizarea unor studii și schimburi de experiență pe plan internațional.

În preajma săvîrșirii sale din viață, o țară prietenă îi acorda cea mai mare cinstire și recunoaștere: Societatea arheologică a Greciei — cel mai înalt for de specialitate din acea țară — îl coopta membru al ei.

*

Îndureratele slove sînt prea sărace ca să poată cuprinde toată această proteică energie care a ars pînă la istovire în flacăra pasiunii pentru adevărul și frumosul monumentelor neamului. Doar golul lăsat în urmă ne poate da seama de însemnătatea personalității care a trecut, pentru totdeauna, hotarul tăcerii. Dar la Rîmeți, vegheat de monumentul căruia el, cel dintîi, i-a smuls taina vechimii și frumuseții sale fără pereche, Vasile Drăguț poate dormi împăcat, cu conștiința datoriei împlinite, iar pe lespedea proaspătului mormînt putem grava fără frică adagiul poetului „NON OMNIS MORIAR”.

RADU FLORESCU

DATE BIOGRAFICE

N. 9 ianuarie 1928, Craiova; m. 1 noiembrie 1987, București. Studii — absolvă liceul Sf. Sava, 1946; urmează cursurile Facultății de litere și filozofie București 1946—1949; absolvă In-

stitutul de Arte Plastice Nicolae Grigorescu, secția Istoria și teoria artei, 1957. Doctor în Istoria artei, 1970.

BIBLIOGRAFIE ESENȚIALĂ

Ghiberti (1378—1455), București, 1959.

O pictură murală laică din Sibiu la 1631, „SCIA”, 1962, 2, p. 398—403.

Stilurile Greciei antice, București, 1962.

Ștefan Luchian, București, 1962.

Francisc Șirato, București, 1965.

Biserica din Strei, „SCIA”, 1965, 2, p. 316—317.

Picturi murale exterioare în Transilvania medievală, „SCIA”, 1965, 1, p. 75—101.

Nicolae Dărăscu, București, 1966.

Sighișoara, oraș muzeu, București, 1966.

Zugravul Mihu și epoca sa, „SCIA”, 1966, 1.

- Cetatea Sighișoara, București, 1968.
- Vechi monumente hunedorene, București, 1968.
- Contribuții privind arhitectura goticului timpuriu în Transilvania, „SCIA”, 1968, 1, p. 45—49.
- Dragoș Coman, maestrul frescelor de la Arbore, București, 1969.
- Pictura veche. În vol. *Pictura românească în imagini*, București, 1970.
- Pictura murală din Transilvania (sec. XIV—XV), București, 1970.
- Monumentele și muzeele, „BMI”, 1970, 2, p. 51—52.
- Considerații asupra iconografiei picturilor murale gotice din Transilvania, „BMI”, 1970, 3, p. 15—26.
- Pictura murală din Țara Românească și din Moldova și raporturile sale cu pictura Europei de sud-est în cursul secolului al XVI-lea, „BMI”, 1970, 4, p. 17—23.
- Polipticul din Brușu, „BMI”, 1971, 1, p. 62.
- Minăstirea Văcărești și locul ei în contextul artei din Țara Românească, „BMI”, 1971, 2, p. 30—39.
- Arta brîncovenească, București, 1971.
- Picturile bisericii din Sînta Mărie Orlea — cel mai vechi ansamblu mural din țara noastră, „BMI”, 1971, 3, p. 61—74.
- Un portret necunoscut al lui Mihai Viteazul. Insemnări privind biserica din Ocna Sibiului, „BMI”, 1972, 4, p. 60—62.
- Humor, București, 1973.
- O epocă artistică uitată: epoca lui Miron Barnovschi, „BMI”, 1973, 1, p. 15—25.
- Restaurarea picturilor murale de la Ghelînța, „BMI”, 1973, 4, p. 45—55.
- Șantierul pilot de restaurare pictură de la biserica fostei minăstiri Humor, „BMI”, 1973, 3, p. 53—54.
- Din nou despre picturile bisericii din Strei, „BMI”, 1973, 2, p. 19—26.
- Trei decenii în activitatea de restaurare a monumentelor istorice, „MIA”, 1974, 1, p. 3—4.
- Legenda „eroului de frontieră” în pictura murală din Transilvania, „MIA”, 1974, 2, p. 21—38.
- O pictură murală exterioară regăsită la Baia, „MIA”, 1975, 1, p. 59—60.
- Mihai Viteazul protector al artelor, „Secolul 20”, 1975, nr. 9.
- Monumentele și centrele istorice din România, „MIA”, 1975, 2, p. 3—11.
- Ceramica monumentală din Moldova, operă de inspirată sinteză, „MIA”, 1976, 1, p. 33—38.
- Picturile murale de la Mediaș: o importantă recuperare pentru istoria artei transilvănene, „MIA”, 1976, 2, p. 18—19.
- Biserica domnească din Cîmpulung: o nouă ipoteză, „MIA”, 1977, 1, p. 45—50.
- Streisîngeorgiu. Observații preliminare privind picturile murale, „MIA”, 1978, 1, p. 39—48.
- Arta gotică în România, București, 1979.
- Biserica culă din Cerneți, „Drobeta”, 4, 1980, p. 17—25.
- Considerations generales concernant la conservation et la restauration des peintures murales medievales de la Roumanie, In „Colloque sur la conservation et la restauration des peintures murales. Suceava, Roumanie, juillet 1977”, București, 1980.
- Pictura murală din Moldova, București, 1982.
- Arta românească. Preistorie, Antichitate, Ev mediu, Renaștere, Baroc, București, 1982.
- Dobrovăț, București, 1984.
- Cuvînt înainte. În vol. *Repertoriul picturilor murale medievale din România (sec. XIV—1450). Partea 1*, București, 1985.
- Constantin Blendea, București, 1987.